

Nýársrøða 1971

Árið, sum nú er farið at halla, hevur á mangan hátt verið føroysku tjóðini gávuríkt.

Vinnuliga seð er heildarúrslitið betur enn vanligt, serliga orsakað av tí stóra prívokstri, sølvuror okkara hava verið fyri.

Men hesin prívokstur hevur eisini gjørt seg galdandi fyrri stóra innflutning okkara, og í einum samfelag sum lutfallsliga hevur so stóran uttanríkis-handil sum tað føroyska, ja størri enn kanska nakkað land av teim, vit vanligja vilja javnmetast við, vil prís-gongdin altíð verða ógvuliga viðkvæm og ávirkilig. So at siga fyrri nærum allar teir tættir, sum gera prís-lag okkara er avgjort uttanfrá hvør upphæddin skal verða.

Vegna torvandi hagfrøðis-liga orku til at greina til fulln ar hvussu nógv av teim vaksandi inntøkum, sum vinna okkara hevur, fer úttaftur í vaksandi útróðslum, er sjálvandi torført at seta upp heilt álitandi mynd av sjálvum skurðinum sum árið 1971 gav. Men at árið hevur givið fram-gongd heldur enn javnvág ella afturgongd eru tað so mong tekin um í gongdini í okkara samfelagsgonguverki.

Bert tann vaksandi nýtslan av sokallaðum varandi nýtslurum, sum eru stórir og dýrir lutir og tól hendir á hetta. Sama gera floðingin og fjaringin og úr almennum kassum, og vøksturin í orku samfelagsins til at loysa stórra og stórra tal av teim uppgávum sum trøðka á at verða loystar.

Í krónum fer útflutningur Føroya í árinum 1971 at toga uppá 280 mill. og tyðir hetta í mun til 1970, sum vit mettu sum besta árið, ein vøkstur uppá gott 12%.

Innflutningurin er ikki enn uppgjördur, men ventandi fer árið eins og árið í fjør at vera av teim óvanligu, sum geva okkum ein gjaldjavna við yvirskti.

Við í myndina hoyrir eisini, at virðið av vørum, sum við árslok eru á goymslu er munandi hægri enn í fjør, nevnliga umleið 38 mill. kr., meðan tað var 20 mill. kr. við árslok 1970, so hetta tyðir í dagsprísnum ein hækking í framleiðsluvirðinum hjá okkum í 1971 um 18%.

Veidunogdin er kortini fallandi, í ár hava vit fiskað umleið 175.000 tons av ráfiski, meðan tonsini vóru meira enn 200.000 í 1970. Hóast hetta eru landingarnar av útróðri í sterkum vøkstri, soleiðis at arbeiðsmøguleikarnir hjá heimafólkinum eru vaksandi, hetta er stig retta vegin, og gróðurin á hesum øki verður undirstrikaður av at nýggj flakavirki eru komin og fleiri standa fyrri munandi útbýggingum.

Hvørji eru so viðskiftalondini, sum keypa framleiðslu okkara? Tey eru nógv í tali; men størstu handels-partnarar hava verið: Danmark, USA, Bretland, Italia

og Spania, men eisini Vestur-tískland, Polen, Portugal, Svøriki og Grikkaland hava keypt munandi nøgdur.

Júst í ár er tað kanska serliga forvitnisligt at ansa eftir hvønn lut tey sokallaðu felagsmarknaðarlondini eiga í hesum.

EEC lond hava keypt fyrri umleið 62 mill. kr.

Lond sum sokja EEC-limaskap umleið 102 mill. kr.

Og onnur lond umleið 116 mill. kr.

Tað vil siga, at tey 10 londini, sum viðkaði felagsmarknurnin móguliga fer at fevna, hava keypt fyri 160-165 mill. kr. ella umleið 60% av øllum vit framleiða.

Nú nortíð er við útflutningin, er eisini vert at nevna, at útflutningurin av øðrum vør-um enn fiskavørum er í vøkstri. Aðrar iðnaðarvørur, sum framleiðdar verða bæði til útflutning og til heimamarknadin sýna ein liðandi vøkstur, og er tað hugsan mín, at hetta fer at gera seg galdandi árinum framyvir eisini, hóast vit kanska ikki taka risastig hvørt ári.

* * *

Tey úrslit, sum vinnan hevur røkkid í ár, eiga tó ikki at elva einum til at geva eina alt ov bjarta mynd av støðu okkara og framtíðarvænum. Vit mugu realistiskt meta um vøksturin er nóg stórir til at samfelagið ikki gerst eftirbátur á ymsum økjum og um móguleikarnir framyvir kunnu økjast við at leita fram nýggja framleiðslu ella við at finna nýggjar veiðuleiðir og veiðu-hættir. Tað skerst ikki burtur, at ikki ber til at dúva uppá, at tað ikki er neyðugt enn meira at fleitáttá vinnuliv okkara, avmarkingar í móguleikunum innan tað vinnu, vit í dag reka, eru eitt tíðartekin, sum elva til umhugsan og til ikki at setast hendur í favn, tí gott er sum er.

* * *

Árið hevur verið merkt av nógvum samráðingum uttanlands, hetta tyðir at føroyingar í vaksandi muni luttaka á teim millumlandafundum, har okkara áhugamál verða viðgjord, men eisini at føroyingar sjálvir tala sak sína, heldur enn at lata aðrar bera fram krøv og ynski teirra.

Stórir partur av hesum fundum hava snúð seg um avmarkingar, sum lond halda gerast neyðugar fyrri at verja fiskastovnin imóti oyðing. Tað er av avgerandi tydingi, at vit á hesum fundum greiða frá serligu støðu Føroya, og bera fram krøv um, at okkum allastaðni verður lutað so nógv til, at móguligt er at vaksna um føroyskan búskap, meðan avmarkingarar í meir mun verða at gera av lond um sum betri ráðini hava.

Løgtingið gav tíðliga í ár landstýrinum boð um gjølla

at fylgja við í teim samráðingum, sum fara fram millum lond um at umskipa marknaðarviðurskiftini, og sum kunnu bera í ser, at nýggj marknaðarsamtøk verða gjord av londum føroyingar vanligja selja til, og lögtingið samtykti at samráðast skuldi við felagsskapin EEC um treytirnar fyrri lutøku ella samarbeiði.

Hesar samráðingar hava verið og úrslitið er almannakunnugt, hóast endaliga orðaljóðið av teim sáttmálagreinum og protokollatum sum viðvíkja Føroyum enn ikki fylgilegur. Vientuliga verður hetta frammi umleið 11. januar og hevur lögtingsformaðurin tí eftir samráð við landsstýrið samankallað tingið 14. januar til orðaskifti um hetta EEC-mál.

Tað er meting mín, at undir teim mongu og drúgu samráðingum, eru munandi broytingar hendar í teim treytum ein kundi venta fóru at vera bodnar. Tað er serliga, tá hugsað verður um fiskivinnurolitikkinn, sum felagsmarknaðarin samtykti tíðliga í vár, at ein leggur til merkis, munin á hesum og tað sum nú er móguligt at gera semju um.

Triggjar fjórðungar í fimm ár, fullkomuliga tillading til marknaðarskipan- og prísset-ingarpolitikk felagsmarknaðarinnar og tvungna luttøku um so var at Danmark gjordist limur, hetta var tað sum tóðað bleiv um. Úrslitið er óðr-vísi; tað ber í ser móguleika fyrri varðveitan av 12 fjórðungu fiskimarki varandi, hóast orðið varandi ikki beinleiðis verður prentað í sáttmálan.

Viðar ræsir fyrri sjálvur at skipa landingar- og prísset-ingarpolitikk okkara verða staðfestar í protokollatinum og seinast, men ikki minst, avgerð okkara um limaskap ella ikki-lamaskip verður óheft av Danmarkar støðu.

Landsstýrið hevur lagt miklan dent á, at skilja sundur donsku og føroysku avgerðina, og tað er greitt, at tá Danmark hevur uttanríkispolitikk okkara um hendur, var neyðugt við serligum samráðingum um hetta mál, tær eru loknar við tí úrsliti, at spurningurin um føroyskan limaskap ikki skal knýstast at eini danskari fólkaatkvøðu, men greiðast í Føroyum.

Avgerðina í Føroyum er ikki neyðugt at taka samstundis sum aðrir taka støðu, í fyra ár stendur tilboðið hjá felagsmarknaðinum við, og móguleikar eru fyrri samráðingum um broyttar treytir ella leysari tilknýti innanfyri ella uttanfyri limaskap, um svar Føroya verður, at treytirnar ikki eru nóg góðar. Í fyra ára skeiðum verður ikki talan um hvørki hálvan ella heilan lima skap. Føroyar standa í hesum skeiði óheftar uttanfyri, og hava ikki royndarlimaskap.

Eftir landsstýrisins metan er hetta skeið virðismikið, tí tað gevur móguleika fyrri gjøllari viðgerð og metan av støðuni seð í samband við ta gongd,

Atli P. Dam

sum annars fer at verða í marknaðarviðurskiftinum, men serliga seð í samband við fiskimarkspolitikkinn hjá øðrum londum.

Ti sum sagt er:

*Hvor kann tekin týða mær
hvor kann geva greiddigt svar
hvor vil fjálga fáaækt bú
spyrji eg so spyrst tú.*

At vit fáa stundir til at týða tekin og velja tað loysn, sum fjálgar mest, er av avgerandi tydingi.

Eitt mál sum ofta verður haft á lofti í dagsins tjaki er fólkaflýtingin úr Føroyum. Nú eri eg ikki millum teirra, sum ventí at til ber at forða fyrri, at fólk fólk flytur burtur í hvussu er fyrri eina tíð, og ein nátturlig flýting vil altíð verða, men tað skerst ikki burtur, at fleiri túsund føroyingar liva burturi varandi. Í hesum ver-

unleika liggur ein avbjóðing til allar landsmenn heima, men fyrst og fremst til politikkarar landsins.

Í sjeitiárunum verða teir tí allir at miða imóti at stýra gongdini í fólkaflýtingini soleiðis, at sjálvandi skulu fólk eiga og fáa høvi at leita sær ut til útbúgvingar, sleppa at tamba sjónarringin og ikki gerast heimfóðingar, men hinvegin mugu vit skipa so fyrri her heima, at vit gera tað móguligt hjá teimum at koma heimaftur og ikki minst skapa áhuga hjá teimum fyrri at virka í Føroyum og nýta sína orku her heima.

Her liggur meginavbjóðingin til okkum øll og somikið er vist, at hetta gerst ikki uttan stóran peningailøgur, fløgur sum vit sum heima eru í fyrstu syftu mugu bera. Taka vit ikki hetta uppá okkum fer ikki framvegis at bera til ramliga at kvøða:

»heimið er tað besta stað á jørd.«

Tann lóggáva sum framd er innan skattaøkið hevur eittans endamálið, at virka fyrri at virkseimið í samfelagnum økist á ein slíkan hátt, at fleiri og fleiri arbeiðsplass verða. Vónandi verður her at ganga eftir ætlan.

Við ynskinum um eydn og framburð fyrri hvørt heim í Føroyum í komandi árinum, leita tankarnir eisini til teirra, sum mistu í gamla árinum.

Gott nýár.

FYRISTØÐUMAÐUR

Til Føroya Handilsskúla søkist fyristøðumaður sum skal taka við 1. juli 1972 ella eftir avtalu.

Tað krevst, at umsøkjari hevur fyrisitingar-, fakligar og pedagogiskar kunneleikar.

Lønin verður at avtala eftir teim kvalifikatiónum, umsøkjari hevur, og um tað verður heildsstarv. Sum nú er, er Handilsskúlin kvøðskúli, men tað umhugsast at gera skúlan til dagskúla.

Umsóknir verða at senda til nevndina fyrri Føroya Handilsskúla v. Karl F. Jakobsen, formanni, í seinasta lagi 15. februar 1972.

FRÁ OG VIÐ leygardegnum 8. januar 1972 verða pakkhus okkara ikki opin leygardag.

Trader Line

Skipafelagið Føroyar

Skip	Úr				í
	København	Aalborg	Halmstad	Leith	Føroyum
LØMUR	7.1.	4.1.			10.1.
BLIKUR	14.1.	11.1.			17.1.
RØKUR				17.1.	20.1.
LØMUR	21.1.	18.1.	19.1.		24.1.
BLIKUR	28.1.	25.1.			31.1.
LØMUR	4.2.	1.2.			7.2.

RØKUR ferur í Delfzijl 14. januar.

PF SKIPAFELAGIÐ FØROYAR